

УДК 373.21:159.955

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2022-104-2-16-27>

МІРКУВАННЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНО-СМИСЛОВИЙ ТИП ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ: ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Г. В. Біличенко

ORCID 0000-0002-4288-2721

О. І. Міхєєва

ORCID 0000-0001-9949-1118

В. О. Боровик

ORCID 0000-0002-6998-2802

У статті обґрунтовано актуальність проблеми формування міркування як функціонально-смислового типу зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку. На основі аналізу проблеми виокремлені фактори, що дають можливість визначити вихідні позиції організації педагогічної діагностики особливостей міркування та створення оптимальних умов педагогічного впливу на розвиток цього типу зв'язного мовлення. Сутність педагогічної діагностики обумовлена змістом виділених критеріїв – інтелектуальним, лінгвістичним, особистісним, мовленнєвим. На основі даних критеріїв диференційовано рівні розвитку міркування у дітей старшого дошкільного віку – репродуктивний, нормативно-адаптивний, творчий та зазначено їх кількісні та якісні характеристики. Акцентовано положення щодо єдності розвитку мовлення та мислення, яке детермінувало вибір діагностичного інструментарію. Результати діагностування проаналізовані з позицій традиційних лінгвістичних характеристик, що є показові для цього виду зв'язного висловлювання: обсяг висловлювання, синтаксична будова висловлювання, засоби зв'язку окремих частин міркування, мовні засоби. Представлена методична інтерпретація результатів педагогічної діагностики, що засвідчує необхідність визначення оптимальних умов взаємодії дорослого та дитини у контексті проблеми дослідження. Доведено ефективність реалізації виокремлених умов педагогічного впливу: спеціально організована мовленнєва діяльність у процесі навчального діалогу та

комунікативної взаємодії, організація спільної партнерської діяльності педагога та дитини, створення атмосфери для вільної самостійної мовленнєвої діяльності дітей. У висновках підкреслено значення супроводжувального стиля педагогічної взаємодії педагога та дитини, спеціальної організації розвивального мовленнєвого середовища та синергетичного ефекту комплексної реалізації зазначених умов.

Ключові слова: *міркування, функціонально-смысловий тип зв'язного мовлення, пояснення, педагогічна діагностика, лінгвістичні критерії, оптимальні умови педагогічної взаємодії.*

Постановка проблеми у загальному виді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Переорієнтація процесу суспільного розвитку на Людину та становлення її особистісних якостей визначає необхідність активного пошуку шляхів оновлення змісту освіти, прагнення педагогів підвищувати якість та різноманітність освітніх послуг, задовольняючи зростаючі запити батьків та сучасного світу.

Дошкільне дитинство розглядається як період, що відіграє своєрідну та унікальну роль у розвитку особистості; період, коли інтелектуально-мовленнєва діяльність стає універсальним і природним способом буття, фактором становлення суб'єктності та самостійності життєдіяльності дитини.

Тому наш науковий пошук розгортається в контексті вивчення сучасних підходів до визначення можливостей оптимізації педагогічного впливу на процес інтелектуально-мовленнєвого розвитку дітей та умов формування у них міркування як функціонально-смыслового типу зв'язного мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Особливості розвитку інтелектуально-мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку та закономірності педагогічної діяльності, що спрямована на становлення різних типів зв'язного мовлення сформульовані у наукових дослідженнях А. Богуш, Н. Гавриш, О. Запорожця, Л. Калмикової, Ж. Піаже, Л. Федоренко та ряду інших авторів.

У наукових дослідженнях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців (А. Запорожець, Л. Калмикова, Г. Люблінська, Ж. Піаже, Ф. Сохін, О. Усова, Г. Фомічова) висвітлюються особливості розвитку міркування, психологічний й лінгвометодичний підходи до змісту формування мовленнєвих умінь, докладно доводиться зв'язок розумового та мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.

Аналіз зарубіжної та вітчизняної психолого-педагогічної літератури з проблеми надає можливість виділити наступні важливі для дослідження положення:

- міркування – це найскладніший для дітей дошкільного віку функціонально-смісловий тип зв'язного мовлення (Калмикова, 2017; Калмикова, Марченко, 2003; Харченко, 2005; Piaget, 2018);

- навчання міркуванню дітей дошкільного віку (тобто умінню логічно і послідовно формулювати і відстоювати власні погляди, думки, переконання) потребує визначення шляхів оптимізації як процесу мовленнєвого розвитку дошкільників, так і розвитку їх логічного мислення (Калмикова, 2003; Калмикова, Марченко, 2003; Крутій, 2001; Харченко, 2005);

- стратегію формування мови та мовлення визначає Базовий компонент дошкільної освіти в Україні, що конкретизується в низці загальнодержавних, регіональних та авторських програм з навчання мови і розвитку мовлення дітей дошкільного віку (Базовий компонент, 2021).

Зазначимо, що проблема розвитку міркування як мовленнєвої категорії залишається недосконало розробленою в педагогічній та методичній літературі: недостатньо висвітлено закономірності мовного оформлення, особливості функціонування міркування у мовленні, зміст методичних підходів щодо розвитку у дітей висловлювань-міркувань з урахуванням функціонально-сміслові, мовної і структурної їх специфіки.

Метою статті є визначення сутності та змісту педагогічної діагностики та умов формування міркування дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Узагальнення науково-педагогічних досліджень з проблем лінгводидактики дозволяє визначити міркування як функціонально-смісловий тип монологічного мовлення, цілісне висловлювання, на рівні якого найсуттєвим виявляється єдність мови, мислення та мовлення (Калмикова, Марченко, 2003; Харченко, 2005). Речення, об'єднанні в міркуванні виражають причинно-наслідкові, загально-сміслові відношення і, таким чином, разом з повідомленням виконують функцію доведення або обґрунтування тези. При цьому, якщо в описуванні перевага надається засобам вираження певних відносин, в розповіді – засобам вираження послідовних подій, то у міркуванні використовуються різноманітні засоби передачі причинно-наслідкових зв'язків, а саме придатні речення зі сполучниками *тому що*, дієслівні сполучення, ім'я іменника у родовому відмінку з прийменниками *від, з, за*, вставні слова, частка адже й безсполучниковий зв'язок, а також слова

наприклад, от. Аналіз існуючих досліджень з проблеми та власного педагогічного досвіду доводить, що діти дошкільного віку володіють найбільш простими типами міркування розмовного стиля (Базовий компонент, 2021; Калмикова, 2003; Харченко, 2005; Piaget, 2018). У контексті проблеми що обговорюється доцільно виокремити наступні типи міркування:

- інструкцію – тип міркування, в основі якого лежить вказівка про порядок виконання будь-якої роботи;
- планування – тип міркування, який полягає в умінні за допомогою мовлення розробляти план вирішення мисленнєвої задачі, організацію її здійснення та контроль за виконанням;
- пояснення – найважливіша функція пізнання, яка складається у розкритті суттєвості об'єкта що вивчається; пов'язано з описуванням, і, як правило, спирається на нього;
- доказ – тип міркування, що має за мету обґрунтувати істинність (чи хибність) будь-якого ствердження, яке є тезою доказу (Калмикова, Марченко, 2003; Харченко, 2005).

Відповідно до мети наукового пошуку було визначено такі етапи експериментального дослідження: організація педагогічної діагностики особливостей міркування дітей старшого дошкільного віку з використанням адекватних діагностувальних методик; створення умов оптимізації педагогічного впливу на розвиток здібностей до міркування дітей старшого дошкільного віку.

Реалізація першого етапу дослідження припускало виокремлення критеріїв і показників для визначення рівнів сформованості міркування у дітей старшого дошкільного віку:

- інтелектуальний критерій – показником якого є здатність доводити, здатність до складної розумової діяльності (аналізу, синтезу, порівнянню, узагальненню); здатність дотримуватися логічної послідовності тези й аргументу та їх вербалізації;
- лінгвістичний критерій – показником його є достатній словниковий запас дитини (різноманітність і точність вживання лексики, що відповідає характеру висловлювання), оскільки викладання інформації у формі доведення потребує використання точної лексики, сполучників **бо, тому що, через те що, оскільки**, сталих виразів, сполучних слів, узагальнених слів;
- особистісний критерій – показником цього критерію є самостійність та ініціативність дитини, що вказує на її розумовий досвід, можливості його переносу на різноманітні практичні ситуації;

- мовленнєвий критерій – показником слугує зв'язність мовлення дитини, що проявляється в її цілісному характері, вмінні відбрати необхідний мовленнєвий матеріал, який притаманний структурі міркування, у свавільності та оригінальності характеру висловлювання.

Визначення змісту критеріїв оцінки сформованості висловлювань типу міркувань слугувало в дослідженні підґрунтям для виділення рівнів розвитку пояснювального мовлення (міркування), а саме:

– репродуктивний рівень, для якого характерно відсутність здатності доказувати власну думку, бідний відбір мовних засобів, невміння користуватися власним досвідом, відсутність цілісності та обґрунтованості висловлювання та інтересу до мовленнєвої діяльності;

– нормативно-адаптивний рівень, для якого характерно усвідомлення дитиною синтаксичних засобів побудови міркування на основі певного рівня обізнаності, свідомого володіння мовними засобами, вміння їх добирати та комбінувати, проте інколи однотипно та не завжди адекватно;

– творчий рівень – зумовлюється високим рівнем мовленнєвого розвитку: лексико-граматичним багатством і правильністю, логічною послідовністю тез і аргументів, ініціативністю, самостійністю та зацікавленістю мовленнєвою діяльністю.

Згідно ствердженню щодо єдності розвитку мовлення та мислення визначено методики педагогічної діагностики особливостей міркування дітей старшого дошкільного віку (Піаже, 2018).

Для виявлення особливостей розвитку мислення було використано адаптовану методику «Нісенітниці» Р. Немова (Немов, 2012). Метою даної методики є оцінити елементарні образні уявлення дитини про оточуючий світ, вміння встановлювати логічні зв'язки та відносини, які існують поміж деякими об'єктами цього світу: тваринами, їх образом життя, природою.

Для виявлення особливостей розвитку здібності до міркування у дітей старшого дошкільного віку було обрано адаптовану методику «Доведи, що це або хто це?» (Харченко, 2005). Метою даної методики є виявити і оцінити рівень сформованості вмінь будувати цілісне міркування, що складається з тези, аргументів (доказів), висновку; здатності використовувати різноманітні мовні засоби зв'язку смислових частин.

Продукти мовленнєвої діяльності дітей проаналізовані також з позиції традиційних лінгвістичних критеріїв, що є показові для характеристики цього виду зв'язного висловлювання (Калмикова, 2017; Харченко, 2005):

- обсяг висловлювання – зазначимо, що у більшості випадків висловлювання дітей склалися з двох самостійних речень (без використання складнопідрядних);

- синтаксична будова висловлювання – у міркуваннях діти користувалися достатньо складними синтаксичними конструкціями (як правило складнопідрядними реченнями з підрядними причини);

- засоби зв'язку окремих частин міркування (тези й аргументу, аргументів між собою) – найчастіше діти у своїх висловлюваннях виражали зв'язок тези та аргументу за допомогою сполучника «тому що»; відмічені випадки використання сполучників «щоб», «бо» та розташування аргументів у порядку їх простого перелічення;

- мовні засоби, що виражають узагальнення у судженнях-аргументах – це неозначено-особові та безособові речення, у яких суб'єкт дії виступає узагальнено або взагалі відсутній.

Зазначимо, що у висловлюваннях-міркуваннях діти часто користувалися однотипними синтаксичними структурами. Крім того, саме міркування як мовне явище, виражалося вже не одним реченням, а складним синтаксичним цілим, у якому визначаються достатньо складні смислові зв'язки та відношення предметів та об'єктів дійсності.

Методична інтерпретація результатів педагогічної діагностики особливостей розвитку міркування засвідчує необхідність визначення оптимальних умов формування здібності до нього дітей старшого дошкільного віку:

1. Перша умова – це спеціально організована мовленнєва діяльність у процесі навчального діалогу та комунікативної взаємодії, під час якої здійснюється ознайомлення дітей з новими мовними і мовленнєвими явищами. Змістовне наповнення першої умови базується на реалізації наступних спеціальних методичних принципів:

– принципу психологічної обумовленості занурювання в мовлення;

– принципу домінанти, тобто підвищеної уваги педагога щодо розвитку міркування;

– принципу багатогранності, що вбачає використання різних засобів пізнання;

– принципу гармонійності, що свідчить про єдність мовленнєвої діяльності та спілкування.

Оптимальними при цьому буде використання таких методів:

– методи добору та структурування навчання мови та розвитку мовлення;

– методи мотивації мовленнєвої діяльності;

– методи ознайомлення дітей із новим мовленнєвим досвідом.

Цей компонент передбачає навчання дітей у формі мовленнєвих занять.

2. Друга умова – це організація спільної партнерської діяльності педагога та дитини, в процесі якої зміст і способи мовленнєвої діяльності дитини будуть змінюватися постійно, поступово, кількісно та якісно.

Окреслимо принципи, які слід враховувати під час реалізації другої умови:

– принцип концентричності, суть якого виявляється у поступовому ускладненні змісту мовленнєвої діяльності та способів пізнання довкілля дитиною;

– принцип паралельності, що припускає пізнання дитиною явища у цілому та його окремих частин.

Оптимальними методами взаємодії педагога та дитини є репродуктивні (відтворюючі) методи та методи формування мовленнєвих умінь та навичок.

Вправляння дітей у складанні розповіді-міркування сприяли такі методичні прийоми, як полілог, проблемні запитання, проблемні ситуації, дидактичні вправи проблемного змісту, інтерв'ювання.

3. Третя умова – це створення атмосфери для вільної самостійної мовленнєвої діяльності дітей, тобто мовленнєво-насичених, різноманітних, культурно-пізнавальних і просторо-предметних факторів розвивального середовища дошкільного закладу.

Визначимо принципи, що необхідно враховувати під час реалізації цієї умови:

– принципи індивідуалізації та диференціації, що вбачаються в урахуванні мотивів, рівня мовленнєвого та комунікативного розвитку кожної дитини та групи дітей у цілому;

– принцип одночасного або паралельного використання максимальної кількості аналізаторів у процесі мовленнєвої діяльності дитини.

Оптимальними методами взаємодії дорослого та дитини є: методи формування досвіду мовленнєво-творчої діяльності та методи оцінно-контрольної діяльності. При організації партнерської пізнавально-дослідницької діяльності педагога і дитини у вільному спілкуванні ефективними виявилися досліди в живій природі (на ділянці дитячого садку, квітнику, живому кутку), які допомагають підвести дітей до висновку про взаємозалежність навколишнього світу. К. Ушинський (2017) говорив, що логіка природи – найдоступніша для дітей логіка, оскільки всі

природні явища взаємопов'язані, і саме життя природи спонукає дітей виявляти причинно-наслідкові зв'язки (с. 112).

Виокремимо ті засоби педагогічного впливу, що виявились найбільш ефективними у процесі формування міркування у дітей старшого дошкільного віку при реалізації вище зазначених умов:

1. Проблемні ситуації та завдання з використанням наочного матеріалу:

– розташування серії сюжетних картинок у певній послідовності залежно від логіки сюжету, часу доби, пори року тощо;

– виявлення невірних та нелогічних ситуацій, що зображені на картинці;

– визначення причинно-наслідкових зв'язків між предметами, об'єктами та діями, що зображені на картинах і картинках будь-якого змісту;

– вправи та ігри на узагальнення та класифікацію об'єктів та явищ з використанням картинок;

– вигадування та відгадування загадок з опорою на предмет, об'єкт або його зображення.

2. Педагогічні ситуації на основі вербальних методів та прийомів:

– бесіди за змістом творів художньої літератури з подальшим обговоренням вчинків героїв та мотивів їх;

– евристичні бесіди, під час яких використовувались проблемні запитання, що спрямовані на розкриття доступних дітям зв'язків між явищами предметного світу, світу природи та суспільного життя (Навіщо? Чому? Для кого?). Зазначимо, що особливу ефективність при проведенні таких бесід виявили ситуації сумніву, які створювались педагогом для вирішення дошкільниками;

– мовленнєві логічні задачі – це розповідь-загадка, відповідь на яку можна отримати, з'ясувавши взаємозв'язки та взаємозалежності між явищами, про які в ній ідеться (зміст логічних задач може відбивати суспільні явища, життя природи, тощо);

– міркування на запропоновану тему, яка вимагає вирішення проблеми або висловлювання емоційно-оцінного ставлення («Чому люди повинні працювати?», «Чому не можна ображати маленьких», «Моя улюблена пора року» тощо). Акцентуємо, що у даній педагогічній ситуації важливо використовувати зразки текстів-міркувань для наслідування, що демонструють способи зв'язку фраз та смислових частин висловлювання;

– розумово-мовленнєві вправи – завдання, у яких треба відповідати на запитання цілісним складнопідрядним реченням з використанням підрядних сполучників **бо, тому що, через те що, оскільки**.

При організації педагогічного впливу щодо формування міркування у дітей старшого дошкільного віку використовувались синтаксичні конструкції типу: **Чому ти так думаєш? Доведи... Чому ти вважаєш, що...? А я думаю інакше. Переконай мене, що ти міркуєш правильно.**

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Дані контрольного етапу дослідження довели, що наведені вище методи педагогічної взаємодії з дитиною як на етапі діагностики, так і на етапі реалізації умов формування міркування як функціонально-смысловий тип зв'язного мовлення: педагогічна діагностика та умови формування у дітей старшого дошкільного віку дозволили помітити позитивну динаміку у мовленнєвій поведінці дитини та якості їх висловлень-міркувань.

Акцентуємо, що позиція педагога в ході експериментального дослідження характеризувалось супроводжувальним стилем педагогічної взаємодії, організацією розвивального мовленнєвого середовища та синергетичного реалізації педагогічних умов.

Результати дослідження не претендують на всебічне розкриття досліджуваної наукової проблеми. Перспективи подальших досліджень пов'язуємо з пошуком можливостей використання інтерактивних методів у мовленнєвому розвитку дітей дошкільного віку.

Література

1. Базовий компонент (Державний стандарт) дошкільної освіти. Нова редакція та поради для організації освітнього процесу. Наказ № 33 МОН України від 12.01.2021 р. URL: <https://ezavdnz.mcfra.ua/book?bid=37876> (дата звернення: 5.09.2022)
2. Богущ А. Педагогічна спадщина К. Д. Ушинського у вимірі сучасності: монографія К.: Видавничий дім «Слово», 2017. 344 с.
3. Калмикова Л. О. Функціонально-смыслові типи мовлення як психолінгвістична й методична проблема. *Початкова школа*, 2003. № 3. С. 10-13.
4. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс : навч.-метод. посіб. К. : Видавничий дім «Слово», 2017. 384 с.
5. Калмикова Л. О., Марченко Н. І. Психологічні й лінгвометодичні підходи до змісту формування у першокласників мовленнєвих умінь і навичок міркувати. *Початкова школа*, 2003. №5. С. 5.
6. Крутій К. Створення мовленнєвого середовища: теоретичні засади і практична реалізація. Запоріжжя, 2001. 164 с.

7. Немов Р. С. Психодиагностика. Введение в научное психодиагностическое исследование с элементами математической статистики. Кн. 3, М. : ВЛАДОС, 2012. С. 97-100.
8. Харченко Н.В. Формування у дітей старшого дошкільного віку умінь будувати міркування : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00. 02. Київ, 2005. 20 с.
9. Piaget J. The Essential Piaget. Gruber H.E., Voneche J.J. eds. Basic Books, 2018.

References

1. Bazovyj komponent (Derzhavnyi standart) doshkilnoi osvity. Nova redaktsiia ta porady dlia orhanizatsii osvitnoho protsesu [Basic component (State standard) of preschool education. New edition and tips for organizing the educational process]. Nakaz No. 33 MON Ukrainy vid 12.01.2021 r. URL: <https://ezavdnz.mcfr.ua/book?bid=37876> (date of appeal: 5.09.2022) (ukr).
2. Bohush, A. (2017). Pedahohichna spadshchyna K. D. Ushynskoho u vymiri suchasnosti [Pedagogical heritage K. D. Ushynskiyi in the dimension of modernity]: monohrafiia K. : Vydavnychi dim «Slovo» (ukr).
3. Kalmykova, L. O. (2003). Funktsionalno-smyslovi typy movlennia yak psykholinhvistychna y metodychna problema [Functional and semantic types of speech as a psycholinguistic and methodical problem]. *Pochatkova shkola. No. 3. S. 10-13* (ukr).
4. Kalmykova, L. O. (2017). Formuvannia u ditei starshoho doshkilnogo viku movlennievoi diialnosti: diahnozyko-rozvyvalnyi kompleks [Formation of speech activity in children of older preschool age: diagnostic and developmental complex]: navch.-metod. posib. K. : Vydavnychi dim «Slovo» (ukr).
5. Kalmykova, L. O., Marchenko N. I. (2003). Psykholohichni y lnhvometodychni pidkhody do zmistu formuvannia u pershoklasnykiv movlennievyykh umin i navychok mirkovaty [Psychological and linguistic approaches to the content of the formation of speech and reasoning skills in first-graders]. *Pochatkova shkola. No. 5. S. 5* (ukr).
6. Krutii, K. (2001). Stvorennia movlennievoho seredovyssha: teoretychni zasady i praktychna realizatsiia [Creating speech environment: theoretical principles and practical implementation]. Zaporizhzhia (ukr).
7. Nemov, R. S. (2012). Psihodiagnostika. Vvedenie v nauchnoe psihodiagnosticheskoe issledovanie s jelementami matematicheskoy statistiki [Psychodiagnostics. Introduction to scientific psychodiagnostic research with elements of mathematical statistics]. Kniga 3, М. : VLADOS. S. 97-100 (rus).
8. Kharchenko, N. V. (2005). Formuvannia u ditei starshoho doshkilnogo viku umin buduvaty mirkuvannia: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk [Formation of the ability to build reasoning in children of older preschool age: autoref. dis. ... candidate of ped. science]: 13.00. 02. Kyiv (ukr).
9. Piaget, J. (2018). The Essential Piaget. Gruber H.E., Voneche J.J. eds. Basic Books (eng).

REASONING AS A FUNCTIONAL SEMANTIC TYPE OF COHERENT SPEECH: PEDAGOGICAL DIAGNOSTICS AND TERMS OF FORMING IN CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

H. V. Bilychenko, O. I. Mikhieieva, V. O. Borovik

The article substantiates the topicality of the problem of forming reasoning as a functional semantic type of coherent speech in children of senior preschool age. Based on the analysis of the problem, the factors are distinguished that give an opportunity to define initial positions of organization of pedagogical diagnostics of reasoning features and creating optimal terms of pedagogical influence on the development of this type of coherent speech. The essence of pedagogical diagnostics is conditioned by the content of the distinguished criteria - intellectual, linguistic, personality, and speech. Based on these criteria the levels of development of reasoning are differentiated for children of senior preschool age – reproductive, normative-adaptive, and creative. Their quantitative and qualitative parameters are given. The statement is emphasized regarding the unity of the development of speech and reasoning that has determined the choice of diagnostic tools. The results of diagnostics are analyzed from the points of traditional linguistic descriptions that are demonstrative for this type of coherent expression: the volume of the expression, syntactic structure of expression, means of connecting separate parts of the expression, and language means. The presented methodical interpretation of the results of pedagogical diagnostics presupposes the necessity of determining optimal terms of cooperation of adults and children in the context of the research problem. The efficiency of implementation of the distinguished terms of the pedagogical influence is well proven. Speech activity is specially organized in the process of educational dialogue and communicative cooperation, organization of joint partner activities of a teacher and a child, creation of atmosphere for free independent speech activity of children. The conclusions emphasize the value of the accompanying style of pedagogical cooperation of a teacher and a child, special organization of developing speech environment, and the synergetic effect of the complex implementation of the given terms.

Keywords: reasoning, functional semantic type of coherent speech, explanation, pedagogical diagnostics, linguistic criteria, optimal terms of pedagogical cooperation.

Біличенко Ганна Валеріївна – кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: annasidid1@gmail.com

Bilychenko Hanna Valeriivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Pre-school Education, SHEI "Donbas State Pedagogical University" (Sloviansk, Ukraine). E-mail: annasidid1@gmail.com

Міхєєва Олена Ігорівна – старший викладач, кафедри дошкільної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: mixeeva_olena@ukr.net

Mikheieva Olena Ihorivna – Senior Lecturer of the Department of Pre-school Education, SHEI “Donbas State Pedagogical University” (Sloviansk, Ukraine). E-mail: mixeeva_olena@ukr.net

Боровик Вікторія Олександрівна – здобувачка 2 (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальність 012 Дошкільна освіта, ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ, Україна). E-mail: lediborovik@gmail.com

Borovik Victoriia Oleksandrivna – student of 2 (master's) degree in specialty 012 Pre-school education, SHEI “Donbas State Pedagogical University” (Sloviansk, Ukraine). E-mail: lediborovik@gmail.com